

МОБІЛЬНІСТЬ, КРЕАТИВНІСТЬ, ТВОРЧІСТЬ

Освітня лінія “Дитина у природному довкіллі”

*Посібник для вихователя
дошкільного навчального закладу*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 372
ББК 74.1
М 74

М 74 Мобільність, креативність, творчість. Освітня лінія “Дитина у природному довкіллі” : посібник для вихователя дошкільного навчального закладу / упор. І.О. Антонюк. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2012. — 128 с.

ISBN 978-966-10-2659-8

У посібнику відповідно до нової редакції Базового компонента дошкільної освіти подано орієнтовне календарне планування роботи для всіх вікових груп із зазначенням дидактичних цілей та форм роботи: бесіди, спостереження, дослідницько-наукова діяльність, дидактичні ігри та вправи екологічного змісту. Пропонується план роботи екологічної студії “Юні друзі природи”, конспекти занять.

Для вихователів та студентів педагогічних навчальних закладів.

УДК 372
ББК 74.1

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Навчальне видання

МОБІЛЬНІСТЬ, КРЕАТИВНІСТЬ, ТВОРЧІСТЬ
Освітня лінія
“Дитина у природному довкіллі”

Посібник для вихователя
дошкільного навчального закладу

Упорядкування Антонюк Ірини Олександрівни

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактори *Олеся Грабець, Наталія Шост*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Тетяни Золосдової*
Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 01.10.2012. Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 14,88. Умовн. фарбо-відб. 14,88.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-2659-8

9 789661 026598

© Навчальна книга — Богдан, 2012

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОБОТИ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ З РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗГІДНО НОВОЇ РЕДАКЦІЇ БАЗОВОГО КОМПОНЕНТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*«Любімо, бережімо природу —
вічне джерело нашого життя і творчості.
Вона нам у стократ більше віддасть,
ніж ми їй можемо дати.»*

М. Рильський

Організація життєдіяльності дітей з урахуванням освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» нової редакції Базового компонента дошкільної освіти дає змогу забезпечити належний рівень розвитку природничо-екологічної компетентності дошкільників та містить доступні дитині дошкільного віку уявлення про природу планети Земля та Всесвіт, розвиток емоційно-ціннісного та відповідального екологічного ставлення до природного довкілля.

Природнича освіченість передбачає наявність уявлень дитини про живі організми і природне середовище, багатоманітність явищ природи, причинно-наслідкові зв'язки у природному довкіллі та взаємозв'язок природних умов, рослинного і тваринного світу, позитивний і негативний вплив людської діяльності на стан природи. Ціннісне ставлення дитини до природи виявляється у її природодоцільній поведінці: виважене ставлення до рослин і тварин; готовність включатись у практичну діяльність, що пов'язана з природою; дотримання правил природокористування.

Основою формування свідомого ставлення до природи є знання про неї. Допомогти дитині усвідомити себе активним суб'єктом природи — це одне з головних завдань із ознайомлення дітей дошкільного віку зі світом природи. Серед багатьох напрямів ознайомлення дошкільнят з природою важливим є формування в дитини цілісної картини навколишнього світу. Малюки засвоюють знання про існуючі зв'язки в природі і залежності між ними, у них формуються екологічні уявлення, діти усвідомлюють вплив діяльності людини на природу. На основі цих знань виховуються гуманні почуття, формується практичний позитивний досвід спілкування з природою. Найбільшу насолоду і радість, найпалкішу любов до рідного краю, до життя викликає спілкування з природою. Світ природи сповнений дивовижних барв, чудових звуків, досконалих рухів і форм. Спілкування з природою, навіть просто її споглядання, приносить нам радість.

Перед педагогом стоїть завдання — виховати підростаюче покоління в традиції гармонійного співіснування з природою, раціонального використання та відтворення її багатств, у психологічній готовності оберігати природні цінності. Навчитися самим і навчити цього своїх майбутніх дітей. Відкрити перед ними красу навколишнього світу, а в цій красі навчити бачити духовне благородство, сердечність, і на основі цього утверджувати прекрасне в собі. Виховувати бажання охороняти й примножувати все, чим багата рідна земля. Тобто, ми повинні закласти в свідомості дітей відчуття навколишнього світу як свого дому і підвести їх до розуміння таких понять, як екологічна культура, екологічна освіта, екологічне виховання, екологічна свідомість.

Кожна дитина приходить у світ насамперед для того, щоб пізнати та навчатись вдосконалювати себе; дізнатися, для чого живуть люди на Землі, познайомитися з умовами життя та його основними законами — природними, предметними, соціальними, їй належить навчатися у відповідності, а не всупереч цим законам, відкривати для себе та інших людей свої можливості й здібності, знаходити своє місце у складному й суперечливому широкому світі, почуватися в ньому щасливою. Визначна роль дорослого — допомогти зростаючій особистості жити власними силами, у злагоді з довкіллям і злагоді з собою, бути активним суб'єктом життєдіяльності.

Отже, щоб навчити дітей любити та берегти природу, потрібно передусім дати вихованцям знання про неї:

- Сформувати переконання у тому, що в природі немає жодного об'єкта тільки корисного або тільки шкідливого.
- Усе в природі взаємопов'язане і має велике значення для існування людини і життя загалом.
- Для удосконалення навчально-виховного процесу доцільно використовувати класичні та нетрадиційні форми, прийоми роботи, що допоможе дітям з'ясувати, усвідомити причинно-наслідкові зв'язки в природі.
- Щоб формувати вміння дітей бачити, відчувати, розуміти красу навколишнього світу та отримувати естетичну насолоду від спілкування з ним, важливо щоденно використовувати, як приклад, ставлення до природи дорослих людей.
- Завдання екологічного виховання можна розв'язувати під час різних видів дитячої діяльності.

У матеріалах збірника висвітлено питання ознайомлення дошкільників з природним довкіллям та формування у них елементів екологічних знань на основі роботи за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Подано орієнтовне календарне планування на всі вікові групи за сферою життєдіяльності «Природа», план роботи екологічної студії «Юні друзі природи», конспекти занять.

Запропоновані матеріали апробовано в дошкільних закладах м. Тернополя.

Заняття збірника поєднують пізнавальні та виховні завдання з використанням ігрових проблемних ситуацій. Автори звертають увагу читачів на те, що подане планування є орієнтовним і пропонується для творчого використання.

*Мельниченко Н.Б.,
вихователь-методист ТДНЗ № 12 «Пізнайко»*

Лінії розвитку

- П. — пізнавальний розвиток
- Ф — фізичний
- С.-м. — соціально-моральний
- Е.-ц. — емоційно-ціннісний
- М. — мовленнєвий
- Х.е. — художньо-естетичний
- К. — креативний

Орієнтовна тематика планування життєдіяльності дітей дошкільного віку
Освітня лінія «Дитина у природному довкіллі»
Тематичні тижні

	I молодша група	II молодша група	Середня група	Старша група
Вересень	<ul style="list-style-type: none"> • На квітнику. • Красиві осінні квіти. • Жучок-сонечко та його друзі комахи. • Дощик, дощик, кап-кап-кап. 	<ul style="list-style-type: none"> • Осінь-господарочка. • На городі. • Дарунки із саду. • Чом ти, осінь, золота? 	<ul style="list-style-type: none"> • Подих осені. • Літо-літечко, бувай. • Кмітливі діти все знають про квіти. • Осінні клопоти. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Тихо осінь ходить гаєм». • Що дарують нам дерева. • Пейзаж осіннього лісу. • Ліс — легені планети.
Жовтень	<ul style="list-style-type: none"> • Дари осіннього саду. • Зберемо яблука та груші. • Чим корисні фрукти. • Окраса саду — калина. 	<ul style="list-style-type: none"> • Пригоди осіннього лісу. • «Крізь землю пройшов, гарну шапочку знайшов». • І летять птахи у вирій. • Казкові дерева (народознавство). 	<ul style="list-style-type: none"> • Золота пора — барвіста. • Осінь-художниця. • Танець осінніх листочків. • Цілющі ягоди. 	<ul style="list-style-type: none"> • Чарівниця-осінь землю прикрашає. Дари осені. • Турботи лісових мешканців. • Всюди осінь золота.
Листопад	<ul style="list-style-type: none"> • Дикі звірі. • У ведмедя у бору. • Їжачок-хитрячок. • «Я лисичка, я сестричка». 	<ul style="list-style-type: none"> • У бабусі на подвір'ї. • Півник-Голосисте горлечко. • «Сірий кіт чеше лапкою живіг». • Му-му-му, молочка кому? 	<ul style="list-style-type: none"> • На порозі вже зима. • У далекий вирій відлетіли птахи. • Як готуються звірі до зими. • День осінній дощовий. 	<ul style="list-style-type: none"> • Земля — наш рідний дім. • Вода — скарб нашої планети. • Сонце погрібне усім. • Що таке повітря.
Грудень	<ul style="list-style-type: none"> • Зима-чарівниця у гості прийшла. • «Сніг-сніжок, білі всі доріжки». • Зимовий одяг. • Пташки на снігу. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Здрастуй, зимонько-зима». • Зимовий снігопад. • Засніжені дерева. • Турботи Дідуся Мороза. 	<ul style="list-style-type: none"> • Зустрічаєм зиму. • Це буває тільки взимку. • «Хто це спить під дубком?» • У лісі сніг, у лісі звірі. 	<ul style="list-style-type: none"> • Зимові явища в природі. • Де і як зігріється звірятам? • Хто живе під кригою? • Кому сняться сні про літо?

Січень	<ul style="list-style-type: none"> • Зимові розваги. • Ліпимо снігові кульки. • «І побігли до санчат Галя, Петрик і Кіндрат». • «Білі мухи налетіли». 	<ul style="list-style-type: none"> • Зимові клопоти. • Біля годівниці. • Властивості йорданської води. • Зима і звірята. 	<ul style="list-style-type: none"> • Зимова природа нашого двору. • Добрий день, сонечко. • В гості до горобини. • Куточок природи в нашій групі. 	<ul style="list-style-type: none"> • Червона книга природи. • Зимуючі птахи. • На допомогу пернатим друзям. • Перелітні птахи.
Лютий	<ul style="list-style-type: none"> • Морозець-морозець. • Сонце світить, сніг рипить. • Червоні ліхтарики (снігурі). • Крижані кульки. 	<ul style="list-style-type: none"> • Небесні світила. • А яке ти, сонечко? • Зоряне небо. • «Місяць ясенський, промінь тихесенький». 	<ul style="list-style-type: none"> • Які таємниці приховує космос? • Сонце – небесне світло. • Чому буває день і ніч. • Зоряний простір. • Космічна мандрівка. 	<ul style="list-style-type: none"> • Хто як зимує. • Зимовий диво-снігопад. • Іній огорнув дерева. • Вбрався ліс у пишні шати.
Березень	<ul style="list-style-type: none"> • Веснонька прийшла. • Весняне сонечко. • Веселі струмочки. • Чому зрадив шпак? 	<ul style="list-style-type: none"> • Про що турбуються тварини. • Чотириліпні улюбленці. • Пташиний двір. • Дбаємо про друзів менших. 	<ul style="list-style-type: none"> • Весняний калейдоскоп. • Чому тане сніг? • Шпаки прилетіли. • Як прокидаються дерева? 	<ul style="list-style-type: none"> • «Сонце стукає в віконце». • Обережно, бурульки! • Дивовижний первоцвіт. • Усе живе весні радіє.
Квітень	<ul style="list-style-type: none"> • Природа прокидається. • Перші весняні квіти. • Вербові котики. • Розповідь весняного вітру. 	<ul style="list-style-type: none"> • Здрастуй, весно! • Весняні прикмети. • Весняні клопоти птахів. • Весна ледачих не любить. 	<ul style="list-style-type: none"> • Весна любить працюючих. • Що сюють і саджають навесні. • Весняна вербичка. • Великодні писанки. 	<ul style="list-style-type: none"> • Птахи рідного краю. • З далекого вирію линуть птахи. • Пташиний переспів. • Ластівка – пташечка привітна.
Травень	<ul style="list-style-type: none"> • Усі весні радіють. • Дерева та кущі навесні. • Маленькі кульбабки. • Про що співає соловей. 	<ul style="list-style-type: none"> • Красуня-весна. • Подорож весняної краплинки. • «Всюди зелень весняна і корисна, і смачна». • Бджілка-трудівниця. 	<ul style="list-style-type: none"> • Славний місяць травень. • Зацвіли каштани. • Весняні явища в природі. • Знайомтесь, це – хрущ. 	<ul style="list-style-type: none"> • «У світі тварин є дорослі і діти». • Дитинчата свійських тварин. • Лісові родини. • Наші маленькі пухнасті друзі.

<p>Квітень</p> <p>Травень</p> <p>Червень</p>	<p><u>Дослідницький похід «Довкілля очима дітей»:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • бесіда «Що таке довкілля?»; • розвиток спостережливості, здатності до аналітичного сприймання довкілля; • закріплення правил поведінки в природі; • наукові відкриття законів природи; • досліди з повітрям; • вірші про природу; • тестування екологічних знань дошкільнят; • СХД на тему «Довкілля очима дітей». <p><u>Вивчаємо правила поведінки в природі:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • вивчення екологічної ситуації в нашому місті; • бесіда «Для чого треба берегти природу?»; • бесіда «Що означає берегти і любити природу?» • спонукання до збереження природи і навколишнього середовища; • вірші про охорону природи; • читання пам'ятки друзів природи; • дидактична гра «Треба – не можна»; • закріплення і малювання охоронних знаків; <p><u>Мурашиний будинок:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • екскурсія в парк; • розгляд мурашника і мурашки; • читання вірша про мурашок; • бесіда «Яку користь приносять мурахи, чому їх називають санітарами лісу?»; • закріплення зображення знака «Не руйнуй мурашників»; • малювання на тему «Мурашки – санітари лісу»; • розповідь-роздум «Якби я був мурашкою».
<p>Вересень</p> <p>Жовтень</p> <p>Листопад</p>	<p style="text-align: center;">Старша група</p> <p><u>Збір подарунків природи:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • формування у дітей ціннісного ставлення до дарунків природи; • насіння-пілоти; бесіда «Яке насіння літає?»; • дослідницька діяльність «Яке дерево потребує допомоги?» • розвиток уміння бачити красу природи, сприймати її неповторність і багатство барв; • збір дарунків природи для СХД; • дидактична вправа «Правила поведінки в парку»; • виготовлення осіннього букета із зібраного матеріалу. <p><u>Ліс – наше багатство:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Розповідь «Чому ліс називають «зеленими легенями» планети?»; • бесіда «Яку користь приносять зелені насадження?»; • розгляд картини із зображенням лісу в різні пори року; • розповіді дітей про мешканців лісу; • малювання плаката «Бережіть ліс»; • читання віршів-закликів про охорону природи; • слухання запису співу пташок, шелесту дерев; • гра-медитація «Я – дерево». <p><u>Про братів наших менших:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • бесіда «Чому тварини і птахи потребують охорони?»; • розповідь про те, як люди піклуються про братів своїх менших; • розповіді дітей про птахів і тваринок, які живуть у них удома; • загадки про тварин і пташок; • СХД, зобразити улюблену тваринку чи пташку; • виготовлення годівнички і розвішування їх на майданчику.

Грудень	<p><u>Подорож сторінками Червоної книги:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • розкриття значення природоохоронної роботи в Україні; • ознайомлення дітей з «Червоною книгою» та рослинами і тваринами, що до неї занесені; • виховання бажання брати посильну участь у природоохоронній діяльності; • роздуми на тему «Як я охороняю природу»; • малювання рослин із Червоної книги; • читання віршів про охорону природи.
Січень	<p><u>Людина і навколишнє середовище:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • бесіда «Що таке довкілля, навколишнє середовище?»; • роздуми «До чого може привести забруднення навколишнього середовища?»; • тестування екологічних знань дошкільників; • роздуми на тему «Що ти можеш зробити для збереження природи рідного краю?» • формування у дітей екологічного світосприйняття; • розгляд плаката «Збережемо майбутнє для наших дітей»; • досліди з повітрям; • прочитати казку про бабусю і річку.
Лютий	<p><u>Досліди з водою. Перетворення краплинки:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • формування уявлення про явища переходу води в інший стан; • гра-подорож із Краплинкою; • дослідницька діяльність «Куди поділася Краплинка»; • досліди з водою; • читання віршів про воду, джерело, криничку, повторення прислів'їв і приказок; • розгляд картинок із зображенням річки, моря, озера, болота; • малювання ставу.
Березень	<p><u>Таємниця березового гаю:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • бесіда «Які таємниці приховує березовий гай?»; • особливості спілкування з деревами; • дослідницька діяльність «Як лікують дерева?»; • психоеюд «Я — дерево»; • роздуми «Чому берізки в березні плачуть?» • малювання березового гаю; • цілющі властивості березового соку, лікувальні властивості березових бруньок.
Квітень	<p><u>Пташине гніздечко:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • пробудження інтересу до знайомства, спілкування з пташиною родиною; • спонукання до виявів турботи, милосердя, піклування про друзів наших менших; • психогімнастика «Я — птах»; • правила поведінки в природі; • ознайомлення із знаком «Не руйнуй пташині гнізда»; • дослідницька діяльність «Про що співає пташка»; • читання вірша «Про пташок»; • слухання магнітофонних записів співу птахів.
Травень	<p><u>Похід екологічною стежиною:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • формування у дітей поняття про екологічну ситуацію в рідному місті; • розвиток уміння бачити і визначати об'єкти, які потребують допомоги; • екскурсія в парк, епізодичні спостереження в природі; • закріплення знаків заборони; • хвилини милування; • розповідь-роздум «Куди пливе хмаринка?» • фізкультхвилинка – тренінг на екологічну тему; • малювання на тему «Барви природи».

ЗМІСТ

Пріоритетні напрями роботи дошкільних навчальних закладів з розвитку природничо-екологічної компетентності дошкільників згідно нової редакції Базового компонента дошкільної освіти	3
Орієнтовна тематика планування життєдіяльності дітей дошкільного віку	
Освітня лінія «Дитина у природному докiллі». Тематичні тижні	5
Орієнтовне календарне планування	7
Перша молодша група	7
Друга молодша група	43
Середня група	61
Старша група	88
Конспект заняття (старша група) «Космічна мандрівка»	115
Конспект комплексного заняття (II молодша група) «Калина для Півника»	117
Конспект інтегрованого заняття (II молодша група). «Подорож хмаринки»	118
Дидактичні ігри	120
Конспект інтегрованого заняття (старша група) «Дружні планети»	120
Екологічна студія «Юні друзі природи»	123